

Vakıf Medeniyeti İstanbul Sempozyumu

Mehmet Kurtoğlu*

03

-09 Mayıs 2010 Vakıflar Haftası münasebetiyle İstanbul'da gerçekleştirilen "Vakıf Medeniyeti İstanbul" konulu sempozyum, 05 Mayıs 2010 tarihinde Harbiye Yıldız Kenter Tiyatro salonunda yapıldı. Çeşitli üniversitelerden akademisyenlerin katıldığı sempozyumun ilk oturumu "Vakıf Şehir İstanbul" başlığı altında yapıldı. Sempozyum'un açılış konuşmasını Vakıflar Genel Müdür Yardımcısı Aydın Seçkin yaptı. Aydın Seçkin açılış konuşmasında, 2002 yılından bu yana Vakıflar Genel Müdürlüğünün yapmış olduğu restorasyon çalışmalarına değinerek, gerçekleşen bu restorasyonların içinde % 60 ile İstanbul'un ilk sırayı aldığını belirtti. İstanbul'un kültür ve mimari alanda zenginliğine dikkat çeken seçkin, istatistiklerle ortaya koyduğu restorasyon çalışmalarının devam ettiğini ve bir çok tarihi eseri ayağa kaldırdıklarını açıkladı. Ayrıca Vakıflar Haftasının hayırlara vesile olması temennisinde bulundu.

Aydın Seçkin'in başkanlığında başlayan birinci oturumda Prof Dr. Orhan Cezmi Tuncer; "İstanbul Camileri, Mimari Özellikleri ve Geometrik kurguları (Süleymaniye ve Mihrimah Sultan Cami)" başlığı altında sunduğu bildiride; "Edirnekapi Süleymaniye Külliyesinin geometrik kurgusuna vurgu yaptıktan sonra, statik bilgilerin arka planlarını merak ettiğini belirterek, mimarların kullandığı aletler hakkında bilgi verdi. Mimaride nasıl çizdikleri değil, nasıl tasarladıkları üzerinde duran Tuncer, geçmişten günümüze bu konuda yapılanlardan örnekler sundu. Papirüs'ten kil tabletlere, kâğıt, muşamba ve deri üzerine yapılan çalışmalar hakkında bilgi verdi"

* Vakıflar Genel Müdürlüğü Kültür ve Tescil Dairesi Yayın Müdürü

Sempozyumdan Bir Görünüm.

Oturumun ikinci konuşmacısı Mustafa Bilge; "İstanbul Vakıflarının Dini ve Ekonomik Hayata Etkileri" başlıklı bildirisinde, "İstanbul'da yaşayan biri olarak devasa eserlerin restorasyon edilmesi beni mutlu ediyor. Vakıfların sanat tarihi açısından incelenmeli, vakıflar iskân modeli olarak incelenmeli ve nasıl bir lokomotif olduğu görülmelidir. Vakıfların sosyal, ekonomik hayata nasıl etki ettikleri, nasıl kompleksler kurduğu, nasıl ve nerede imaret yapmışlar incelenmelidir. Vakıfların seçtikleri yerler ekonomiye rehberlik yapmıştır. Bu çalışmalarda bir iki noktaya dikkat çekmek istiyorum. Birincisi 18. yüzyılda Ayazma Camii. Malumunuz vakıf eserleri yapılmadan önce incelemeler yapılmıştır. Ne tarafa eser yapılırsa güzel görünür, ne tarafa yapılırsa nüfus yapılanması sağlanır. Sultan 3. Mustafa'nın Ayazma Camii, o civarlarda kurulurken etütler neticesinde kurulmuştur. Burada camileri tetkik ettiğimizde ne gibi işlemler gördüğünü anlarız. Bu camide sanat tarihi hocaları çok mükemmel bir eser olduğunu söylüyorlar. 3. Mustafa daha birçok yerlerde eserler yapmıştır. Rodos'ta yapmış. Fatih Camii o dönemde tamamen yıkılmış, temele kadar indirilerek onun döneminde yapılmıştır. Vakıflar Genel Müdürlüğü 642 nolu defterde 3. Mustafa Vakfı yer alır. Ayazma Cami ve oradaki kuruluşları görmemiz mümkündür. İmarat, mektep, Dar-ül Kura, çeşitli sebiller ve iş yerleri var. Bütün bu kadar kuruluşun yanında çalışanlar var. Su lazım, suyu da Çamlıca'dan getirildiği vakfiyede belirtiliyor. İmaretlerde kimlere yemek veriliyor? İmaretler gelip geçenlere yemek verilen yerler değildir. Meyvenin ne kadar verileceği bellidir. İmaretler ile Çorbahanelerin ayrılması gerekir. Vakıfların girdiği yerde sosyal hayat birden hareketleniyor çünkü. Binlerce çalışan var, esnaf var, muazzam bir hareket var. Sosyal açıdan iyi bir kurgulama var"

Prof.Dr. Mehmet Canatar "İstanbul Bilgi Hazineleeri: Medreseler ve Kütüphaneler" başlığı altında sunduğu bildiride; " İstanbul vakıfları ile ilgili üç tarz tahrir defteri vardır bunlardan ilkinii Ekrem Hakkı Ayverdi yayınlamış ve bu defterlerde vakıfların özetleri yer almıştır. Bu defterde 2600 Vakıf'ın derlenerek özetlenmiştir. 3. Vakıf defteri ise 1609 tarihili olup 2003 yılında tarafımdan yayına hazırlanmıştır. Bu defterde kütüphane ve medreseler hakkında önemli bilgiler yer almaktadır. İslam medeniyeti kitap medeniyetidir ve vakıflar kütüphane ve medreselerle eğitime ne denli önem verdikleri bilinmektedir..." Canatar, bildirisinin devamında kitap tahsis eden medreselere değinerek şunları söyledi: "Mahmut Paşa medresesine kitaplar tahsis edilmiştir. İstanbul'da kurulmuş olan vakıflar, cami, mescit, hangah ve medrese bir eğitim öğretim, bir kütüphane olduğunu belirtmek mecburiyetindeyiz."

Prof.Dr. Tahsin Özcan, Vakıflar Genel Müdürlüğünün iki Üniversite kurmasının çok güzel olduğunu belirttikten sonra "Vakıf kültürü ve Tarihi Bölümü"nın de kurulması gerektiğini belirtti. "İstanbul'da Vakıf Hizmetleri (Hasköy Vakıfları)" başlığı altında sunduğu bildiri de; "İstanbul'un silüetini göz önüne getirin, buradaki vakıf eserlerini silin, geriye hiçbir şey kalmadığını göreceksiniz. İstanbul'u İstanbul yapan vakıf abide eserleridir. Pek çok abide eserler yalnız yapılmak için yapılmamıştır, hizmet için yapılmıştır. Şehrin imarını geliştirmiştir. İstanbul'un gelişimi külliyele etrafında olmuştur. Ayasofya Evkafı var, gayrimenkul zenginidir. Meskenler, dükkânlar, hanlar, hamamlar... Fatih Sultan Külliyesi, Yavuz Sultan Evkafı, Sultan Ahmet Camii, Süleymaniye Cami ve Evkafı, Yeni Cami, Laleli Cami... Yine Üsküdar bölgesi, zengin bir bölge. Valide Sultanların

Sempozyumdan Bir Görünüm.

imar ettiği bir bölge... Mihriman Sultan Cami, Atik Valide Camii, Gülde Valide... İstanbul'a ait Vakıf tahrir defterleri var. Osman Nuri Ergin Türkiye'de Şehircilik tarihi eserinde vakıf kurumunun şehre etkisini anlatır. İstanbul sur içi vakıflar 2430 vakıftır. Bir sonraki 2787 defterde vakıf, bir sonraki 3180 defterde vakıf... Üsküdar'daki para vakıfları; yalnızca Kanuni döneminde 150 adet para vakfı bulunuyor. Vakıflar altyapı ve bayındırlık görevi yapmıştır. Ulaşım ve bayındırlık hizmetleri için kurulmuştur vakıflar. Ulaşım için kervansaray, han, hangah kurulmuştur. Konut ihtiyacını vakıflar karşılamıştır. Bunlar bir kısım kaynak olarak karşılanıyor. Halk da kir alıyor. Avarız vakıflar, arızanın çoğulu. Beklenmeyen durumlar için kurulmuş vakıflardır. Dayanışma kurumu olarak hizmet veriyor. Su tesisleri kurumu önemli. Eğitim hizmetleri Enderun dışındaki mekteplerin haricindeki birçoğu vakıflar desteklidir. Hasköy önemli bir yer. Farklı dinlerin bir arada yaşaması tecrübesinin olduğu bir yer. Burada birlikte yaşamının tekmelini vakıflar oluşturmuştur. Bunlar arasında gayrimüslimlere ait vakıflarda vardır." dedikten sonra, Hasköy Vakıfları üzerine geniş bilgiler sundu.

Doç. Dr. Mahmut Ak ise "Seyyahların Gözüyle İstanbul" konulu bildirisini, İstanbul'un fethinden başlayarak anlattı. Konuşmasında: "Türklerin Anadolu'ya gelişi fetihle değil, bir yurt arayışı sonucu olmuştur. Tabii bu gelişin doğal hedefi İstanbul olmuştur. Osmanlı zamanında, İstanbul'un fethi gündeme gelmiştir. İstanbul 1204 Latin istilasıyla prestijini kaybetmiştir. Şehir bakımından gerileyiş içindeydi. Tekfur şehir yönetimi... Dört ay içinde Rumeli Hisarı projesi bitirilmiştir. Hısarın yanında Ceneviz Manastırı bulunuyordu. Ortaçağ şehirlerinin önemli

Sempozyumdan Bir Görünüm.

özelliklerinden biri surlardır. " diyen Ak, daha sonra şehrin fethiyle ilgili verdiği bilgilerde; " Şehrin savunmasını yapacak kişi sayısının beş bin, Dışarıdan geleceklerle birlikte on iki bin olabilir ancak. İmparatorun istemesine rağmen halk savunmaya katılmamıştır. İmparator her evin erkeğinin savunmaya katılmasını bizzat sağlamıştır. Fatih'in Nutuk'u çok önemlidir... Fatih otuz yıllık hükümdarlığı döneminde şehrin geliştirilmesi için çalışmıştır. Elli dört günlük mücadeleden sonra şehir fethedilmiştir. Fetihten sonra "Bu şehri alacağımı bilmiyor muydunuz?" diye şehirde kalan bir yetkiliye sormuştur. Yağmayı kontrollü tutmuş, Devlet malını şahsi malı ilan etmiştir. Üç gün sonra şehre silahlı girmeyi yasaklamıştır. Şehir fethedildiğinde otuz beş bin nüfusu varmış, yirmi, yirmi beş yıl sonra seksen bin olmuş. Şehre seyyahlar, elçiler, misyonerler ve bireysel gelenler olmuştur" diyerek, seyyahların gözüyle İstanbul hakkında bilgiler verdi.

Öğleden sonraki İkinci oturum "Vakıf Perspektifinden Geleceğin İstanbul'u" başlığı altında yapılan ikinci oturumun başkanlığını Prof. Dr. Mahmut Kaya yaptı. Prof.Dr. Mehmet İpşirli; "Vakıf Eğitiminin Dünü ve Geleceği" başlığı altında sunduğu bildiride; "Vakıf, her alanda uzantısı olmakla birlikte en büyük hizmet alanı eğitim alanıdır. Eskiden eğitim vakıf sistemiyle yürütülüyordu. Yalnız Enderun devlet mektebiydi. Vakıf Üniversitesinin sayısı neredeyse elliye bulmuştur. Vakfın en büyük özelliği, eğitimin en büyük özelliği gelenektir, devamlılıktır. Bu nokta-i nazarda vakfın yönetmiş olduğu eğitim kurumlarında tam anlamıyla bir süreklilik devamlılık vardır. Bununla birlikte gerekli yerde değişiklik yapılmaktaydı. Devamlı olarak günceli yakalaması, fark etmesi gerekmektedir. Medreselerdeki sıkıntı işte buradadır. Sıkıntı müfredat, ders kitaplarındadır."

Prof.Dr. Gönül Cantay; "Fatih ve Süleymaniye Camilerinin Restorasyon Uygulamalarının Sanat Tarihi Yönünden Değerlendirilmesi" başlıklı bildirisinde, Özellikle İstanbul'da yapılan restorasyonlara değinerek, buradaki hataları değerlendirdi. Cantay, İstanbul'da sürdürülmekte olan restorasyonlara da değinerek bizzat işin içinde biri olarak çimento ile yapılan restorasyonların dokulara zarar verdiğini söyledi. Ayrıca "17 Ağustos depreminin bir başlangıç olduğunu" belirtti...

Prof.Dr. Oğuz Ceylan "'Fatih Caminin Restorasyon Uygulamaları" başlıklı bildirisinde Fatih Caminin tarihi olarak geçirdiği restorasyonlara değinerek, Fatih döneminde yapıldığını, II. Mustafa döneminde depremde hasar gördüğünü ve temele kadar inilerek yeniden inşa edildiğini söyledi. 17 Ağustos depreminden sonra gördüğü hasardan sonra yapılan restorasyon uygulamalarını anlattı.

Prof. Dr. Vefa Çobanoğlu "Kentsel Dönüşüm Projeleri ve Vakıf Eserleri" başlıklı bildirisinde, "Kentsel dönüşüm projelerini ben yenileme projeleri olarak bahsedeceğim" diyerek sözüne başlayan Çobanoğlu, " İstanbul'daki tarihi yapımada içinde 3/1 lik kısmı yenileme alanı olarak ilan edilmiştir." Uygulamadaki yanlışlara değinen Çobanoğlu, 5876 sayılı kanun üzerinde durarak İstanbul'daki çalışmalarından bizzat örnekler vererek bildirisini tamamladı.

Müze Müdürü Suzan Bayraktaroğlu ve Dr. Zübeyde Cihan Özsayiner ise "İstanbul'daki Vakıf Müzeciliği ve Geleceği" adlı sunumlarında, Vakıflar Genel Müdürlüğünün açmış olduğu müzelerin sayısının sekize ulaştığını, zaman içersinde diğer vilayetlerimizde müzelerin açılacağını belirttiler. İstanbul'daki Vakıf müzelerini bütün ayrıntılarıyla tanıtan Bayraktaroğlu ve Cihan yaptıkları sunumda, hem müzelerin restorasyonları hem de müzelerdeki mevcut tarihi eserler hakkında bilgi verdiler.

İSTANBUL'DA VAKIFLARIN DÜNÜ BUGÜNÜ SEMPOZYUMU

05 Mayıs 2010 tarihinde Marmara Eğitim Vakfının düzenlemiş olduğu "İstanbul'da Vakıfların Dünü Bugünü" adlı sempozyum, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Marmara Eğitim Köyü kongre Merkezinde yapıldı. Sempozyum'un açılış konuşmasında Vakıflar Genel Müdürü Yusuf Beyazıt Vakıflarla ilgili geniş bir sunum yaptı. Yusuf Beyazıt yaptığı sunumda; "Vakıf, yardım etmek isteyen ile yardıma muhtaç arasındaki köprüdür. Vakıf, karşılıksız vermektir. Vakıf maddeten verilen para, emek manen verilen sevgi, iyilik ve paylaşım demektir. Vakıf; dini, medeni ve ilmi amaçlı, sosyal hizmet ve hayır kurumudur. Toplumsal ortamda yaşamanın bazı sorumlulukları vardır. İnsanlık alemi bu sorumluluklarını çeşitli yöntemlerle yerine getirmektedir. Farklı toplumlarda farklı isimlerle ortaya çıkan dayanışma ve yardımlaşma yöntemleri kültürümüzde vakıf adıyla kendini göstermiştir. Cumhuriyet öncesi devletin; dış güvenlik, iç işleri, adalet hizmetleri dışındaki tüm hizmetleri Vakıflar eli ile yürütülmüş olup, altyapıdan şehirciliği, çevreden sağlığa, eğitimden kültüre, ekonomiden ticarete tüm hizmetler vakıflar konu olmuştur.

Vakıfta amaçlar farklı olmasına rağmen vakıf kuran açısından temel hedef yardım etme, hayırla anılma, arkasında güzel bir iz bırakma, ebediyete kadar adının kalmasıdır. Vakıf hizmetleri ile insan şahsiyetinin, haysiyetinin ve hayatının korunması, geliştirilmesi, insanların hayatta karşılaşılabilecekleri maddi ve manevi zorlukların giderilmesi, ızdırap ve sefaletin dindirilmesi, hayatın

Vakıflar Genel Müdürü Yusuf Beyazıt. Vakıf Medeniyeti İstanbul Haftası Etkinlikleri Açılış Konuşması Yaparken.

güzelleştirilmesi, sosyal hayatın her türlü tehlike ve sarsıntılardan korunması amaçlanmaktadır." dedikten sonra Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün yaptığı faaliyetleri rakamlar ortaya koydu.

Yusuf Beyazıt konuşmasında; "Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün Cumhuriyet öncesi kurulmuş 41 bin 720 adet vakfın temsilci olduğunu" söyleyerek "Vakıflar Genel Müdürlüğü; bu vakıfların bugün yaşatılmasını sağlıyor, amaçlarını gerçekleştiriyor... Bu vakıflara ait binlerce eserin gelecek kuşaklara intikal ettirilebilmesi, hayır amaçlarının gerçekleştirilmesi, akarların etkin bir şekilde değerlendirilmesi için çalışıyor. Medeni kanun ile kurulmuş 4 bin 509 adet yeni vakfın, kuruluş işlemlerini yürütüyor. Tüm vakıfları denetliyor. Ve vakıf medeniyetini, vakıf şuurunu gelecek nesillere aktarmak için çalışıyor" dedi.

Sempozyumun diğer konuşmacıları ise şu bildirileri sundular: Yrd. Doç. Dr. Zekai Mete, "Osmanlı Dönemi Arazi Vakıflarının menşe'i ve Hukuki Konumuyla İlgili Yeni Belgeler Yeni Yaklaşımlar", Yrd. Doç. Dr. Cihan Osmanoglu, "Para Vakıfları", Prof. Dr. Ziya Kazıcı "Sosyal Hizmetler Açısından Vakıflar", Prof. Dr. Fethi Gedikli, "Cumhuriyet Devrinde Eski Vakıfların Tasfiyesi", Prof. Dr. Aydın Aybay, "Yeni Vakıflar Kanununa Genel Bakış", Prof. Dr. Osman Kaşıkçı, "İslam Hukukunda Vakfın Menşe'i" Prof. Dr. Tahsin Özcan, "Osmanlı Kültür ve Medeniyet Tarihi İçinde Vakıflar Kurumunun Önemi", Prof. Dr. Hüseyin Hatemi, "Türk Hukuk Tarihi Bakımından Vakıf Kurumu Genel Değerlendirme"

Vakıflar Genel Müdürü Yusuf Beyazıt. İstanbul'da Vakıfların Dünü Bugünü Sempozyumunda Sunum Yaparken.

BEZM-İ ALEM VALİDE SULTAN VE DÖNEMİ" SEMPOZYUMU

İstanbul Vakıflar I. ve II. Bölge Müdürlüğü, Bezm-i Alem Valide Sultan Vakıf Gureba Eğitim ve Araştırması Hastanesi Başhekimliği tarafından yapılan 08.05.2010 tarihinde "Bezm-i Alem Valide Sultan ve Dönemi" konulu sempozyumun Bezm-i Alem Valide Sultan Vakıf Gureba Eğitim ve Araştırması Hastanesi Başhekimliği konferans salonunda yapıldı. Oturum başkanlığını İstanbul I. Bölge Müdürü İbrahim Özekinci'nin yaptı sempozyumda; Başhekim Doç. Dr. Turan Aslan, "Geçmişten Günümüze Vakıf Gureba Hastanesi", Prof. Dr. Afife Batur; "Kemaleddin'in Katkıları.", Prof. Dr. Gönül Cantay "Bezm-i Valide Sultan Vakfıyesinden Edindiğimiz Bilgiler (1256 - 1840 / 1269 - 1852) adlı bildirilerini sundular. Oturumun ikinci bölümünde ise Yrd. Doç. Dr. Mine Topçubaşı, "Bezm-i Alem Valide Sultan Hastanesi Bahçesinde Yer Alan Prof. Frank Anfisi" , Doç. Dr. Nuran Kara Pilehvarian "Vakfiyelerine Göre Bezm-İ Alem Valide Sultan Yapıları", Dr. Zübeyde Cihan Özsayiner "Bezm-i Alem Valide Sultan Vakıf Gureba Eğitim Ve Araştırma Hastanesi Koleksiyonu'nda Bulanın Hat Levhaları" adlı bildirilerini sundular.

Sempozyumdan Bir Görünüm.